

MAGYARORSZÁG 2025-BEN ÉS KITEKINTÉS 2050-RE

Az Arisztotelész Kiadó 2016-ban megjelent kötetében huszonkét írás olvasható harminchárom szerzőtől, akik *Nováky Erzsébet*, a kiemelkedő kutató és oktató pályatársai, tanítványai, barátai és tisztelői. A Tóth Attiláné és S. Gubik Andrea által szerkesztett és összeállított 299 oldal terjedelmű kötetet nyomdatechnikai és tartalmi igényesség jellemzi. A közölt tanulmányok szakértői vizsgálatokra, valamint fiatalok körében végzett empirikus felmérésekre alapozottan vetítik előre Magyarország 2025-ben várható társadalmi, gazdasági, technológiai, környezeti helyzetét, egyúttal előrejelzést adnak a 2050-es évekre.

A kötet tanulmányai szerves folytatását képezik a Magyar Tudományos Akadémia támogatásával 2007–2010 között végzett *Magyarország 2025* című kutatásnak, melynek eredményei a kutatásvezető, Nováky Erzsébet által szerkesztett, azonos című tanulmánykötetben jelentek meg 2010-ben.

Nováky Erzsébet a Budapesti Corvinus Egyetem professor emeritája, a Magyar Tudományos Akadémia IX. Osztály Statisztikai és Jövőkutatási Bizottságának elnöke. A 70. születésnapjára megjelent kötet a professzorasszony 1970 óta tartó jövőkutatási munkássága és személye előtt tiszteleg. A kiemelkedő jövőkutató szaktekintély fő kutatási témája a komplex társadalmi-gazdasági előrejelzés és a Magyarország 2025-ben kutatási témakör. Az előszóban Tóth Attiláné méltatja és számol be Nováky Erzsébet felfelé ívelő tudományos pályájának főbb állomásairól, az általa betöltött társasági-szervezeti tisztségeiről, a munkája elismeréséül kapott kitüntetéseiről és díjairól, valamint és nem utolsósorban, megnyerő személyiségéről.

A kötet három részre tagolva, három sokatmondó főcím köré csoportosítva tartalmazza a tanulmányokat.

Az ember a jövő társadalmában főcímmel szereplő első részben tizenegy tanulmány olvasható.

Kiss Éva professzor *Területi különbségek a hazai népesség egészségi állapotában és a jövőbeni kilátások* című tanulmánya a területi különbségekkel, az egészségi állapotban megjelenő különbségek okaival, az egészségbeli állapotot befolyásoló fontosabb tényezők területi sajátosságaival foglalkozik. Térbeli szempontból is vizsgálja az egészségügyi kilátásokat. 15 térképes ábrával teszi még szemléletesebbé az általa leírtakat.

Schmidt Péter gyermekgyógyász főorvos, egyetemi magántanár tanulmánya – *A népesség számának és egészségi állapotának várható alakulása* – elemzi

és egyúttal színes diagramok felhasználásával teszi szemléletessé a fő hazai demográfiai mutatókat. Görcső alá kerül a magyar körte alakú korfa, párhuzamba állítva a 2014-es adatokat a 2050-re előrevetített képpel. Ezen túl az elemzésben többek között a magyarországi élve születési, mortalitási és morbiditási adatok is szerepelnek. A szerző az izgalmas – „Mi lesz velünk 2050-ben?” – kérdést is felteszi, amelyre optimista, realista és egy pesszimista változatban is megadja a választ, majd végső konklúzióként kiemeli az egészségnevelés egyénre és társadalomra kivetített fontosságát az egészségmegőrzés komplex feladataiként.

Besenyei Lajos professzor munkája *A munkaerőpiac generációs struktúrájának alakulása a XXI. század első felében* bevezetesként a ma élő generációkat klasszifikálja és jellemzi az informatikai vívmányokhoz történő viszonyulásuk alapján, majd szembesülhetünk a Z generációt, azaz az informatikai és virtuális világba beleszületetteket érintő tanulási és oktatási problémákkal, ellentmondásokkal, dilemmákkal. Besenyei tanulmánya végén a Z generáció és a munkaerőpiac közötti viszonyt, kettejük kölcsönös egymásra hatását elemzi.

A következő tanulmány középpontjában ugyancsak a Z generáció áll. Bernschütz Mária, Dörnyei Krisztina és Nováky Erzsébet *A Z-generáció a jövőről – empirikus vizsgálat eredményei* című tanulmányukban 2015-ös kutatásuk eredményeit elemzik. A közel ezeröt száz válaszadói minta alapján végzett felmérés képet ad arról, hogyan gondolkodnak a 2000 körül születettek a jövőről, hogyan látják benne magukat, mit gondolnak a 2025-ös évek Magyarországról. Színes grafikonok sora teszi könnyebbé az eligazodást a vizsgálat adatai között.

S. Gubik Andrea a Miskolci Egyetem docenseként a magyar egyetemi hallgatók karrierterveit és ezek kihatását vizsgálja vállalkozói hajlandóságukra (*Magyar egyetemi hallgatók karrierterveinek alakulása és kihatásuk a jövőbeli vállalkozói hajlandóságra*). Elemezve az adatokat, összefoglalásként elmondható, hogy jelenleg a felsőoktatásban tanuló fiatalok elsősorban alkalmazotti létben képzelik el jövőjüket, a vállalkozói lét alig jelent számukra vonzerőt. A szerző tanulmányában kitér arra, hogy mely társadalmi, attitűdbeli és gazdasági változások vezettek el ide, illetve megerősíti annak szükségességét, hogy a vállalkozás működtetéséhez szükséges tudást iskolai keretek között kell biztosítani a Z és Y generáció tagjainak.

Vass Zoltán, a Magyar Diáksport Szövetség szenior szakértője a fiatalok testi-lelki állapotával kapcsolatosan a 2007-től napjainkig jellemző tendenciákat, az ezzel kapcsolatos félelmeit és reményeit, valamint a szükséges teendőket vázolja fel *Mit tehetünk és mit érhetünk el a fiatalok fizikai-lelki állapotának javítása érdekében?* című elgondolkodtató munkájában, kiemelve a rendszeres fizikai aktivitás és ezzel összefüggésben az egészségtudatos életvezetés fontosságát.

Hullám István és Kappéter István pszichiáterek közös tanulmánya, *Az időskorúak, a lelki betegek és a deviánsok helyzete és ellátása 2025-ben és 2050-ben*, áttekintést ad arról, hogy 2015–16-ban mit látunk másként egy korábban – 2010-ben – megjelent tanulmányban megfogalmazott várakozásokhoz képest. Vizsgálatuk többek között kiterjed a demensek, az időskorúak, a mentális problémákkal küzdők társadalmi elfogadásában történt változásokra, a globalizáció, a napjainkban zajló népvándorlás hatásaira, valamint a pszichiátriai ellátás lehetséges átalakulására.

Szilágyi Gyula szociológus *Féldőben (és még tovább)* címmel a magyarországi társadalom egy-egy csoportjának jövőjét vetíti előre. Írásában foglalkozik a nemzetiségekkel, a romákkal, a zsidósággal, a szexuális mássággal és a hajléktalanság kérdésével.

Benedek András professzor az oktatás és tanulás területén jelentkező ellentmondásokkal foglalkozik az *Új tanulási és tanítási módok a XXI. század első felében* című írásában. Megállapítja, hogy bár az információs és kommunikációs technikai eszközök száma és minősége robbanásszerűen emelkedik, ezt a gyors fejlődést a hazai oktatási rendszer egyelőre még nem tudja követni és áttemelni az oktatás tartalmi és módszertani fejlesztésébe.

Koncz Gábor egyetemi magántanár *A népesség kulturáltsági színvonalának változása 2025-ig* című munkája a bennünket érő kulturális, társadalmi, környezeti és egyéb hatásokat, változásokat veszi számba a rendszerváltástól napjainkig.

Néhai Diczig István bűnügyi szakember a hazai bűnözési előrejelzésről ír, kiemelve a terrorizmust, a korrupciót, a környezetvédelemi vonatkozásokat, megemlítve a pénzügyi szektorbeli, informatikai bűncselekményeket, valamint az elégtelen pszichiátriai ellátás kriminalisztikai veszélyeit is.

A tanulmánykötet második részének címe: ***Globalizáció, nemzetközi erőviszonyok, gazdaság.***

Kiss Endre professzor a jövőre nézve legnagyobb kihívásként a globalizációból, az információtechnika gyors fejlődéséből, a migrációs helyzetből és ezek kölcsönhatásaiból fakadó változásokat jelöli meg *A globalizáció kiváltotta félelmek és remények* című írásában.

Antalóczy Katalin, Gáspár Tamás, Majoros Pál, Moldicz Csaba, Novák Tamás, Pólyi Csaba és Szanyi Miklós írásának címe önmagáért beszél: *A nemzetközi erőviszonyokban várható változások*. Elemzik a demográfia és a migráció, a multinacionális vállalatok, a pénzügyi rendszer, a nemzetközi kereskedelem, a nyersanyag- és élelmiszerpiac változásait. Emellett a globális átrendeződés és az ebből fakadó változások az államok mozgásterében, valamint az Európai Unió is vizsgálatuk tárgya. Írásuk megállapításait ábrákkal is szemléltetik.

Bartha Zoltán egyetemi docens és Tóthné Szita Klára professzor asszony széles spektrumra kiterjedő, magyar viszonyokra vonatkozó előrejelzéseiket

és következtetéseiket foglalják össze *A Visegrádi Négyek SOFI mutatóiból levonható következtetések hazánk 2025-beli állapotára* című tanulmányukban. A szerzők a SOFI (State of the Future Index – Jövőállapot index) mutatóiból levonható következtetéseket osztják meg az olvasókkal. Együttal bemutatják a SOFI módszertanát, felépítését, meghatározzák a jövőre nézve figyelembe veendő fontosabb kihívásokat, az elemzéshez szükséges indikátorok körét és az indikátorértékeket is.

Kristóf Tamás egyetemi adjunktus a pénzügyi válságokra hívja fel figyelmünket *Várható pénzügyi csődök, pénzügyi válságok* címmel. Tanulmányában középtávra vonatkozó javaslatként említi meg, hogy fogalmazzuk meg egy pénzügyi válság-előrejelző rendszer kidolgozását és annak nemzetközi összefogásban történő üzemeltetését. Úgy véli, hogy a pénzügyi válságok kialakulásának klasszikus útja 2050-ig világjelenségként megismétlődhet, és biztosak lehetünk abban, hogy ezek Magyarországot is elérik.

Lentner Csaba, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem professzora *A magyar gazdaság kilátásai 2025-re és 2050-re* címmel írt tanulmányt. A szerző felhívja a figyelmet arra, hogy egyre nehezebb a gazdasági-pénzügyi környezet bizonytalanságai mellett a gazdasági tervezés, a váratlan események rendre felülírják az évtizedes költségvetési tervezési beidegződéseket, gyakorlatot. Emiatt az eddig elért pozitív eredmények fenntartása is egyre nehezebb lesz.

Korompai Attila és Szabó Mátyás egyetemi oktatók munkája, *Új tendenciák településeink megújulásában*, grafikonokkal is szemlélteti a megyéinkben lezajlott településszerkezeti és -strukturális, valamint gazdasági változásokat, illetve ezek változási irányait veszi szemügyre. Meglátásuk szerint a globális fejlődési trendek hazánkban is érvényesülni fognak, de a hazánkban jellemző negatív irányú változások (például a kistelepülések elnéptelenedése) továbbra is jelen lesznek.

Deák István *A globalizáció hatása a vidéki iparfejlődésre* című munkájának összegzésében az ipartelepítés fontosságát emeli ki, amely biztosíthatná az egyes régiók sikerét. Az ipari gazdálkodó egységeknek ugyanakkor a régió, a helyi közösség szerves részévé kell válniuk, kapcsolatokat, jó együttműködést kell kiépíteniük ahhoz, hogy valóban meghatározó tényezővé válhassanak. Véleménye szerint a globalizáció kiváló eszköz lehet az ipari fejlődési folyamatok elősegítésére, de szükség van megfelelő kormányzati együttműködésre és intézkedésekre is, valamint pozitív szemléletű, együttműködő társadalomra, amelynek tagjai akarnak és tudnak is összefogni és tenni a vidék fejlődéséért.

A tanulmánykötet 3. része a *Technikai-technológiai fejlődés és a környezet jövője* címet kapta.

Az első tanulmányt Meskó Bertalan orvosi jövőkutató jegyzi. *A technológiai fejlődés és az orvoslás jövője* című tanulmányában előrevetíti, hogy a technikai

fejlődésnek köszönhetően az orvosi szakma jelentős átalakuláson fog keresztül-menni. Az otthoni diagnosztikai eszközök térnyerése, a nanotechnológia fejlődése, a robotika, a gépesítés ezen a területen is egyre inkább tért hódít. Az orvosi tudás mennyiségének növekedésével emberi léptékben már nem lehet megküzdenni, és csak a technológia nyújthat segítséget.

Monda Eszter doktorandusz hallgató *Az új infokommunikációs eszközök és közösségek várható elterjedése a felsőoktatásban* címmel szintén a technológia robbanásszerű fejlődéséből eredő változásokat emeli ki, s azt, hogy a technológia egyre inkább jelen lesz életünkben, és átszövi azt.

Tóthné Szita Klára és Roncz Judit írása a környezetvédelem területére vezet. *Veszélyben a környezet! Megoldások keresése az energetika és a biotechnológia területén* címmel a hazai környezet állapotáról, a környezetet veszélyeztető tényezőkről alapos összefoglalást közölnek. A globális problémák megjelenésével hazánkban is számolnunk kell. Ezek felerősödése várható, ha nem változik meg a jelenlegi gyakorlat. Fontosnak tartják az innovatív technológiák alkalmazását a problémák megoldására.

Végezetül Tóth Attiláné egyetemi docens *Alternatívák a 2050-es évekre, feladatok 2025-re* címmel a tanulmányában mintegy összefoglalását adja a kötet valamennyi szerzője által üzent felhívásnak. Életünkben, környezetünkben minden mindennel összefügg. A minket érő (természeti, technikai, társadalmi) katasztrófák kivédhetetlenek, és kölcsönhatásaik révén egyre erősebbek. Ezzel párhuzamosan a bennünket körülvevő informatikai-digitális fejlődés – bár életünkben nagyarányú fejlődést és kényelmet biztosít – újabb és még súlyosabb problémákat generál. E két tényező hatását globálisan csakis az egyéni gazdasági érdekek háttérbe szorításával, vagyis komoly szemléletváltással lehet semlegesíteni és kivédeni.

A kötet olvasásakor a mai magyar valóság széles spektrumát kapjuk, amely egyúttal a világban is zajló változások és felmerülő problémák képét tükrözi vissza. Izgalmas térképnek is nevezhetnénk korunk, napjaink valóságáról, a pozitív és negatív tendenciákról. A szerzők megfogalmazzák félelmeiket hazánk és társadalmunk egészének jövőjét illetően. A tiszteletadáson túl fontos, hogy ismételten felhívják figyelmünket, elsősorban a döntéshozó helyzetben lévők figyelmét azokra a mélyen elgondolkodtató, egyre nyomasztóbban ránk nehezedő problémákra, amelyek további életünket meghatározzák és befolyásolni fogják.

Összességében az olvasó azt a képet kapja, hogy a helyzet drámai, mind a hazai, mind a nemzetközi hatásokat figyelembe véve. Fiataljaink, akik a jövő döntéshozói lehetnének, nem látnak perspektívát magyar viszonyok között, és nem szívesen vállalják a döntés felelősségét. A vizsgálatok szerint, sajnos, nem tudatosul bennük annak felelőssége sem, hogy jövőnk, jövőjük és a következő generációk jövője is, főként rajtuk múlik. A szerzők ugyanakkor megfogalmazznak egyfajta

reményt is, abban a tekintetben, hogy állami vezetőink, döntéshozóink a tudományos vizsgálatok, kutatások eredményeit figyelembe véve, ha kis lépésekben is, de a jövőnkre is kiható tudatos, ésszerű tervezéssel, racionális döntésekkel, a körülmények körütekintő elemzésével, döntéseik hatásának alapos felmérésével megtalálhatják a lehetőségét a negatív társadalmi, gazdasági, technológiai, környezeti hatások hatékonyabb kivédésének.

(Tóth Attiláné – S. Gubik Andrea szerkesztők: Magyarország 2025-ben és kitekintés 2050-re. Tanulmánykötet Nováky Erzsébet 70. születésnapjára. Budapest: Arisztotelész Kiadó, 2016, 299 o.)

Simon Tamás

professor emeritus (1. rész),

Schmidt Péter

gyermekgyógyász főorvos, egyetemi magántanár (2. és 3. rész).